

vat, ut in illo sis, quam in te incumbit, ut si te subduxeris, cadat. Ille si se subduxerit, cades tu: tu te si subduxeris, non cadet ille. Quid ergo est: « Deus in medio » ejus? » Hoc significat quod æquus est omnibus Deus, et personas non accipit. Quomodo enim illud quod in medio est, paria habet spatia ad omnes fines: ita Deus medius esse dicitur, æqualiter omnibus consulens: « Deus in » medio ejus, et non commovebitur. » Unde non commovebitur? Quia in medio ejus Deus. « Adjuvavit eam Deus » vultu suo. Ille est adjutor in tribulationibus, quæ in » venerunt nos nimis. Adjuvabit eam Deus vultu suo. » Quid est, « Vultu suo? » Demonstratione sua. Quomodo se demonstrat Deus, ut vultum ejus videamus? Jam commemoro, didicistis præsentem Deum, didicimus per opera. Quando ab illo aliquid adjutorii accipimus, ita ut omnino non dubitemus a Domino nobis esse concessum, vultus Dei nobiscum est. « Adjuvabit eam Deus vultu » suo. »

X. « Conturbatæ sunt gentes. » Et quomodo conturbatæ? Utquid conturbatæ? Ut dejicerent civitatem Dei, in cujus medio Deus? ut everterent tabernaculum sanctificatum, quod adjuvat Deus vultu suo? Non. Sed jam salubriter conturbatæ gentes. Quid enim sequitur? « Et incli- » nata sunt regna¹. Inclinata, inquit, sunt regna: » Jam non erecta, ut sævirent; sed inclinata, ut adorarent. Quando inclinata sunt regna? Quando factum est quod prædictum est in alio Psalmo: « Adorabunt eum omnes » reges terræ, omnes gentes servient ei². » Quæ res fecit ut inclinarentur regna? Quæ res, audi: « Dedit vocem » suam Altissimus, et mota est terra. » Arreptiitii idolorum tanquam ranæ de paludibus personabant, tanto tumultuosius, quanto sordidius de luto et cœno. Et quid strepitus

¹ Psal. XLV, 7. — ² Id. LXXI, 11.

ranarum ad tonitrua nubium? Inde enim « Dedit vocem » suam Altissimus, et mota est terra: » tonuit de nubibus suis. Quæ sunt nubes ejus? Apostoli ejus, prædicatores ejus, de quibus intonabat præceptis, coruscabat miraculis. Ipsi nubes qui et montes: montes propter altitudinem et firmitatem, nubes propter pluviam et ubertatem. Irrigaverunt enim terram nubes istæ, de quibus dictum est: « Dedit vocem suam Altissimus, et mota est terra. » De his enim nubibus minatur cuidam vineæ sterili, unde translati sunt montes in cor maris. « Mandabo, inquit, » nubibus meis ne pluant super eam imbrem¹. » Hoc impletum est in eo quod commemoravimus, quando translati sunt montes in cor maris: quando dictum est: « Ad » vos missi eramus, sed quia respuistis verbum Dei, imus » ad Gentes²: » impletum est, « Mandabo nubibus meis, » ne pluant super eam imbrem. » Denique ipsa gens Judæa modo sic remansit, tanquam vellus siccum in area. Nam et hoc nostis contigisse in quodam miraculo. Area sicca erat, vellus solum madebat: sed pluvia in vellere non apparebat³. Sic et sacramentum Novi Testamenti non apparebat in gente Judæorum. Quod illic vellus, hic vellum: velatum enim erat sacramentum in vellere. In area vero, in omnibus Gentibus patet Evangelium Christi: pluvia manifesta est, nuda est gratia Christi: non enim tegitur velamento. Ut autem exiret inde pluvia, expressum est vellus. Per pressuram enim a se excluserunt Christum, et Dominus jam de nubibus suis compluit aream, vellus siccum remansit. Inde ergo « Dedit vocem suam » Altissimus, » de istis nubibus, per quam vocem regna inclinarentur, et adorarent.

XI. « Dominus virtutum nobiscum, susceptor noster » Deus Jacob⁴. » Non quicumque homo, non potestas

¹ Isai. v, 6. — ² Act. XIII, 46. — ³ Judic. vi, 37, 38. — ⁴ Psal. XLV, 8.

quælibet, non denique Angelus, non aliqua creatura, sive terrena, sive cœlestis, sed « Dominus virtutum nobiscum, susceptor noster Deus Jacob. » Qui misit Angelos, venit post Angelos, venit ut ei servirent Angeli, venit ut homines faceret æquales Angelis. Magna gratia. « Si Deus pro nobis, quis contra nos? Dominus virtutum nobiscum. » Quis Dominus virtutum nobiscum. » Si Deus pro nobis, inquam, quis contra nos? Qui Filio suo proprio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non et cum illo omnia nobis donavit¹? Ergo securi simus, in tranquillitate cordis nutriamus bonam conscientiam de pane Domini. « Dominus virtutum nobiscum, susceptor noster Deus Jacob. » Quantacumque sit infirmitas tua, vide quis te suscipiat. Ægrotat nescio quis, adhibetur medicus: susceptum suum dicit medicus ægrotum. Quis eum suscepit? Ille. Magna spes salutis, magnus medicus eum suscepit. Quis medicus? Omnis medicus præter illum homo est: omnis medicus qui venit ad infirmum, alia die infirmari potest, præter illum. « Susceptor noster Deus Jacob. » Fac te infantem parvulum omnino, quales a parentibus suscipiuntur. Qui enim non suscipiuntur, exponuntur: qui suscipiuntur, nutriuntur. Putas-nesic te suscepit Deus, quomodo infantem te suscepit mater tua? Non sic, sed in æternum. Tua enim vox est in illo Psalmo, « Quoniam pater meus et mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me². Susceptor noster Deus Jacob. »

XII. « Venite, et videte opera Domini³. » Jam de hac susceptione quid fecit Dominus? Animadvertite orbem terrarum, veni, et vide. Si enim non venis, non vides; si non vides, non credis; si non credis, longe stas: si credis, venis; si credis, vides. Quomodo enim venit ad montem

¹ Rom. viii, 31, 32. — ² Psal. xxvi, 10. — ³ Id. xlv, 9.

istum? Numquid pedibus? numquid navibus? numquid pennis? numquid equis? Quantum attinet ad locorum spatia, ne satagas, ne conturberis, ipse ad te venit. Etenim ex lapide parvo crevit, et factus est mons magnus, ita ut impleret universam faciem terræ¹. Quid vis ergo ad eum per terras venire, qui terras implevit? Ecce jam venit, evigila, crescendo et dormientes pulsat: si tamen non tantus in eis somnus est, qui etiam contra montem venientem obdurescant, sed audiant, « Surge qui dormis, et exurge » a mortuis, et illuminabit te Christus². » Multum enim erat Judæis videre lapidem. Lapis enim ille adhuc parvus erat: merito et parvum contempserunt, contemnendo offenderunt, et offendendo quassati sunt; restat ut et conterantur. Hoc enim de lapide illo dictum est: « Qui offenderit » in lapidem illum, conquassabit eum; super quem venerit, conteret eum³. » Aliud est conquassari, aliud conteri: conquassari minus est quam conteri: sed neminem conterit excelsus veniens, nisi quem conquassaverit humilis jacens. Modo enim antequam veniat Dominus noster, humiliter jacuit Judæis, et offenderunt in illum, et conquassati sunt: veniet postea in iudicio suo clarus atque altus, magnus et potens; non infirmus ut iudicetur, sed fortis ut iudicet, et conterat eos qui conquassati sunt in eum offendendo. Lapis enim offensionis et petra scandalii non credentibus ipse est⁴. Ergo, charissimi, non est mirum, si Judæi non agnoverunt, quem tanquam parvulum lapidem ante pedes suos jacentem contempserunt: illi mirandi sunt qui adhuc tam magnum montem nolunt agnoscere. Judæi in lapidem parvum non videndo offenderunt, hæretici in montem offendunt. Jam enim crevit ille lapis; jam dicimus illis: « Ecce impleta est propheta » Danielis, lapis ille qui erat parvus, factus est mons mag-

¹ Dan. ii, 35. — ² Ephes. v, 14. — ³ Luc. x, 18. — ⁴ I Petr. ii, 8.

» nus, et implevit universam terram¹. » Quare in illum offenditis, et non in illum ascenditis? Quis tam cæcus est ut offendant in montem? Quasi ideo ad te venerit ut habeas in quem offendas, et non habeas in quem ascendas. « Venite ascendamus ad montem Domini². » Isaias hoc dicit: « Venite ascendamus. » Quid est: « Venite ascendamus? Venite, » est credite; « ascendamus, » proficiamus. Isti autem nec venire volunt, nec ascendere, nec credere, nec proficere. Latrant contra montem. Jam in illum toties offendendo quassati sunt, et nolunt ascendere, semper eligentes offendere. Dicamus illis: « Venite, et videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram³. » Prodigia dicuntur, quod aliquid portendant, signa illa miraculorum, quæ facta sunt, quando mundus creditur. Et quid inde factum est, et quid portendebant?

XIII. « Auferens bella usque ad fines terræ⁴. » Hoc nondum videmus esse completum: sunt adhuc bella, sunt inter gentes pro regno; inter sectas, inter Judæos, paganos, Christianos, hæreticos sunt bella, crebrescunt bella, aliis pro veritate, aliis pro falsitate certantibus. Nondum ergo completum est: « Auferens bella usque ad fines terræ: » sed fortasse complebitur. An et modo completum est? In quibusdam completum est: in tritico completum est, in zizaniis nondum completum est. Quid est hoc ergo: « Auferens bella usque ad fines terræ? » Bella dicit, quibus bellatur adversus Deum. Quis enim bellat adversus Deum? Impietas. Et quid potest facere Deo impietas. Nihil. Quid facit fictile vas elisum ad petram, quamvis vehementer elidatur? Tanto majore malo suo venit, quanto majore impetu venerit. Hæc bella magna erant, crebra erant. Contra Deum impietas dimicabat, et vasa fictilia conterebantur: præsumendo de se homines, de

¹ Dan. II, 35. — ² Isai. II, 3. — ³ Psal. XLV, 9. — ⁴ Ibid. IO.

virtute sua multum prævalendo. Cujus rei scutum etiam Job dixit de quodam impio: « Cucurrit adversus Deum in crassa cervice scuti sui¹. » Quid est, « In crassa cervice scuti sui? » Nimum præsumendo de protectione sua. Numquidnam isti tales erant qui dicebant: « Deus noster refugium et virtus, adjutor in tribulationibus quæ invenerunt nos nimis². » Aut in alio Psalmo, « Non enim in arcu meo sperabo, et brachium meum non salvabit me³. » Quando quisque cognoscit quia in se ipso nihil est, et adjutorium de se nullum habet, arma in illo confracta sunt, bella sedata sunt. Talia ergo bella delevit vox illa Altissimi de nubibus sanctis, qua terra commota est, et inclinata sunt regna: abstulit hæc bella usque ad fines terræ. « Arcum conteret, et confringet arma, et » scuta comburet igni⁴. » Arcus, arma, scuta, ignis. Arcus est, insidiæ; arma, publica oppugnatio; scutum, vana præsumptionis protectio. Ignis quo ista comburuntur, est de quo Dominus ait: « Ignem veni mittere in terram⁵. » De quo igne dicit Psalmus: « Et non est qui se abscondat a calore ejus⁶. » Fervente igne isto, nulla in nobis impietatis arma remanebunt, necesse est ut omnia confringantur, conterantur, comburantur. Remaneas inermis non habens ullum adjutorium tuum: et quanto magis infirmus es, nulla tua arma habens, tanto magis te suscipit, de quo dictum est: « Susceptor noster Deus Jacob. » Valebamus enim quasi per te, conturbaris in te. Perde arma quibus præsumebas: audi Dominum dicentem: « Sufficit tibi gratia mea. » Dic et tu: « Quando infirmior, tunc fortis sum. » Apostoli vox est. Omnia arma sua perdidit tanquam fortitudinis suæ, qui dicebat: « Ego autem non gloriabor, nisi in infirmitatibus meis⁷: » velut si

¹ Job. XV, 26. — ² Psal. XLV, 2. — ³ Id. XLIII, 7. — ⁴ Id. XLV, IO. — ⁵ Luc. XII, 49. — ⁶ Psal. XVIII, 7. — ⁷ 2 Cor. XII, 9, IO.

diceret : Non curro adversus Deum in crassa cervice scuti mei : « Qui prius fui blasphemus , et persecutor , et injuriosus ¹ : sed ideo misericordiam consecutus sum , ut in me ostenderet Christus Jesus omnem longanimitatem in eos qui credituri sunt illi in vitam æternam ². Auferens bella usque ad fines terræ. » Quando autem nos Dominus suscipit , numquid inermes dimittit ? Arma nos , sed aliis armis , evangelicis , veritatis , continentiae , salutis , spei , fidei , charitatis. Hæc arma habebimus , sed non a nobis. Arma autem quæ a nobis habuimus , arserunt : si tamen igne illo Spiritus sancti accensi sumus , de quo dicitur : « Et scuta comburet igni. » Qui potens in te esse cupiebas , infirmum te fecit Deus , ut fortem te faceret de se , quia infirmabaris de te.

XIV. Quid ergo sequitur ? « Vacate. » Ad quam rem ? « Et videte quoniam ego sum Deus ³. » Hoc est , Non vos , sed ego sum Deus : ego creavi , ego recreo ; ego formavi , ego reformo ; ego feci , ego reficio. Si non potuisti facere te , quomodo potes reficere te ? Hoc non videt tumultus contentiosus animi humani : cui tumultui contentioso dicitur : « Vacate , » id est , reprimite animos vestros a contradictionibus. Nolite argumentari et tanquam armari et contra Deum : alioquin vivunt arma nondum illo igne combusta. Si autem combusta sunt : « Vacate : » quia non habetis unde pugnetis. Si autem vacaveritis in vobis , et a me petieritis omnia , qui primo de vobis præsumebatis : « Vacate , et videbitis quoniam ego sum Deus. »

XV. « Exaltabor in Gentibus , et exaltabor in terra. » Paulo ante dixeram terræ nomine significari gentem Judæorum , maris nomine cæteras gentes. « Translati sunt » montes in cor maris : conturbatæ sunt gentes , inclinata » sunt regna , dedit vocem suam Altissimus , et mota est

¹ Job. xv, 25. — ² 1 Tim. 1, 13-16. — ³ Psal. xlv, 11.

» terra. Dominus virtutum nobiscum , susceptor noster » Deus Jacob ¹. » Facta sunt miracula in Gentibus , impletur fides Gentium , ardent arma præsumptionis humanæ : vacatur in tranquillitate cordis , ut cognoscatur auctor Deus omnium munerum suorum. Et post istam clarificationem , numquid deserit et plebem Judæorum , de qua dicit Apostolus : « Dico enim vobis , ut non sitis vobis sapientes , quia cæcitas ex parte Israël facta est , donec plenitudo Gentium intraret ² ? » Id est , donec montes huc transferrentur , nubes hic pluerent , hic Dominus tonitruo suo regna inclinaret : « Donec plenitudo Gentium intraret. » Et quid postea ? « Et sic omnis Israël salvus » fieret ³. » Ideo et hic ipsum ordinem servans : « Exaltabor , inquit , in Gentibus , et exaltabor in terra : » id est , et in mari et in terra : ut jam omnes dicant quod sequitur : » Dominus virtutum nobiscum , susceptor noster Deus » Jacob. »

ENARRATIO

IN PSALMUM XLVI.

Sermo ad plebem.

I. DOMINUS Deus noster fidem in qua vivimus , et ex qua vivimus , per libros sanctos , Scripturas sanctas multipliciter nobis varieque diffudit , sacramenta quidem verborum varians , fidem tamen unam commendans. Una enim eademque res ideo multis modis dicitur , ut modo ipso

¹ Psal. xlv, 12. — ² Rom. xi, 25. — ³ Ibid. 26.